

रा. सं. प्र. शु. २०१६४३

REGISTERED No. B. 3434

जाहिरातीचे दर.
मालील पत्र्यावर चौकशी
करावी.
व्यवस्थापक, अर्थ,
'दुर्गाधिवास' पुणे ४.

अर्थ

वर्गणीचे दर.
वार्षिक वर्गणी
रु. ४
(टपाल हंगोल मार्क)
किंगकोट अंकास
दोन आणे.

'अर्थ एव प्रधानः' इति कौटिल्यः अर्थमूलौ धर्मकामाविति ।

—कौटिल्य अर्थशास्त्र

संपादक—प्रो. वा. गो. काळे

वर्ष ९

पुणे, बुधवार, तारीख ९ जून १९४३

अंक २३

महाफुड्द दारार्शी आलें
परदेशी औषधें
दुर्मिळ व महाग झालीं

पण
भिण्याचें कारण नाही !!!

— कारण —

आयुर्वेद रसशाळा पुणे लि०

या देशी औषधाच्या प्रसिद्ध कारखान्यानें
तयार केलेलीं

- रक्तवर्धक, ● उपनाह,
- बालजविन, ● कॅल्सीप्राल

इत्यादि पेटेंट, स्टॅट्टर्ड व लोकप्रिय औषधें खात्री पटल्यामुळे

★ डॉक्टरांसहि वापरुं लागले आहेत. ★

औषधें मागवा.

आयुर्वेद रसशाळा पुणे लि०

मुख्य दुकान गणपति चौक, लक्ष्मी रोड, पुणे १.

WANTED

THE ISLAMPUR CO-OP. PEOPLES BANK, LTD.

Wanted immediately a qualified and experienced hand for the post of Manager of the above Bank. The scale of pay is Rs. 60-5-1-85. Application should reach the Chairman on or before the 20th of June 1943, along with copies of Testimonials.

Sd/- M. D. PAWAR.

Vice-Chairman,

Islampur Co-op: Peoples Bank, Ltd.,
Islampur: (Dt. Satara).

Date 4-6-43

अर्थशास्त्र

लेखक:—प्रो. वा. गो. काळे व प्रो. व. गो. कर्वे

पृष्ठसंख्या सुमारें ३००, किंमत १ रुपये

या संघात अर्थशास्त्राच्या सर्वसामान्य सिद्धान्तांचें विवेचन केले आहे.

महाफुड्दाची जाणीव ! कपड्यांच्या खर्चात काटकसर करा. एक वेष्ट येऊन स्वतःची खात्री करा व पैशाचा मोवदला घ्या.

गिरगांव
मुंबई नं. ४

महिद्रकर ब्रदर्स

तयार कपड्यांचे व्यापारी

बुधवार
चौक,
पुणे

दि बँक ऑफ महाराष्ट्र, लि.

हेड ऑफिस : पुणे शहर.

स्थानिक शाखा : डेकन जिमखाना, पुणे ४.

मुंबमी शाखा : बलाल स्ट्रीट, फोर्ट, मुंबमी.

मांडवल

अधिकृत व विक्रीत काढलेले	सप्ले	बसूळ घालले
₹. १०,००,०००	₹. ६,७९,९००	₹. ३,३९,९००

एकूण सेटले मांडवल ₹. ६०,००,०००

शेअर्स:-प्रत्येकी पांच रुपये वाढीने विकले जातात. वाढीची रक्कम शेअरचे मागणीबरोबर पाठवावी लागते.

बँकेच्या शेअरवर डिसेंबर १९४२ अखेर ४३% करमाफ डिविडेंड दिले गेले. बँकेचे सर्व व्यवहार केले जातात. शेअर व सरकारी रॉले यांची सुरेदी-विक्री कसोशीने करून दिली जाते.
मॅनेजर

विविध माहिती

फ्रेंच युद्धकैद्यांचे रूपांतर

जर्मनीने २३ लक्ष फ्रेंच युद्धकैद्यांचे कामगारांत रूपांतर केले आहे. त्यामुळे जर्मन कारखान्यांत कामे करण्यास तेवढे जास्त कामगार मिळाले आहेत.

ब्रिटिश साम्राज्याची सैनिक हानि

चातु युद्धाच्या पहिल्या तीन वर्षांत मिळून एकूण ब्रिटिश साम्राज्याचे सार्धप्रमाणे सैनिक कामास आले.

मारले गेले	९२,०८९
बेपत्ता	२,९६,७९९
जखमी	८८,२९४
युद्धकैदी	१,०७,८९१

अति पूर्वेकडील युद्धांत भाग घेतलेल्या ३३,००० नाविक, लष्करी व वैमानिक दलांतील ब्रिटिशांचा अद्याप पत्ता नाही. २४,३०० लोकांसंबंधी माहिती मिळाली आहे.

अमेरिकेत विमानांचे व आगबोट्यांचे उत्पादन

युद्धविषयक उत्पादनाच्या कार्यक्रमास प्रारंभ झाल्यापासून आतापर्यंत अमेरिकेने एक लक्ष विमानांचे उत्पादन पुरे केले आहे. आगबोट्यांच्या बुडण्याचे मानाने नव्या आगबोट्यांच्या उत्पादनाचे प्रमाण चौपट आहे.

दर आठवड्यास २५ तोळे साखर

मुंबईमधील नागरिकांना दर आठवड्यास २५ तोळे साखर मिळण्यास प्रारंभ झाला आहे.

स्टार्चचे कांयापासून उत्पादन

कागदाच्या आणि कापडाच्या गिरण्यांत स्टार्च फार मोठ्या प्रमाणावर लागतो, तो हल्ली तांदूळ, मका, साबूदाणा, गहू, इत्यादींपासून बनविण्यांत येतो. रानटी कांयांपासून तो तयार करण्याची पद्धत एका संशोधकाने काढली आहे, ती यशस्वी झाल्यास त्याच धान्यांची १६ लक्ष पोती हिंदुस्थानांत लोकांना उपलब्ध होतील.

युंमार्केट येथे एक्सचेंज बँक

चार्टर्ड बँक ऑफ ऑस्ट्रेलिया अँड चायना ह्या एक्सचेंज बँकेच्या युंमार्केट येथील शाखेच्या कामास ता. १ जून रोजी प्रारंभ झाला.

उत्तर आफ्रिकेतील यशांत हिंदुस्थानचा बाटा

उत्तर आफ्रिकेतील युद्धास हिंदुस्थानचे बहुमोल सहाय झाले आहे, असे अमेरिकेच्या युद्धवार्ता कचेरीने प्रसिद्ध केलेल्या रिपोर्टांत नमूद केलेले आहे. हिंदी सैनिक शिताफीने लढलेच परंतु त्याबरोबर हिंदुस्थानने १५ लक्ष टन युद्धसाहित्य पाठवून अमेरिकेकडून साहित्य येऊं लागेपर्यंत, फार महत्त्वाची कामगिरी बजावली.

हिंदुस्थानांतील गव्हाच्या उत्पादनाचा अंदाज (१९४२-४३)

गव्हासार्धाल क्षेत्र:	३,४०,५७,००० एकर
गेल्यावर्षीपेक्षा वाढ	०.४%
अपेक्षित उत्पादन	१,०९,३८०,००० टन
गेल्यावर्षीपेक्षा वाढ	९.५%

बँकांजवळील भात सरकार घेणार

ठाणे जिल्ह्यांत बँकांनी ज्या भाताचे साठ्याचे तारणावर कर्जे दिली आहेत, त्या साठ्याचा ताबा डिस्ट्रिक्ट मॅजिस्ट्रेट घेणार आहे. हा भात भाताच्या गिरणीवाल्यांस नियंत्रित भावांनी विकला जाईल. गिरणीवाले सरकारी देखरेखीखाली भाताचे तांदूळ करतील व त्यासाठी त्यांना ठराविक पैसे मिळतील. ज्या मानाने गिरण्यांत भात सडला जाईल त्या मानाने ठराविक प्रमाणांत गिरणीवाले आपल्या साठ्यांतून कांहीं तांदूळाची भर घालतील. अशा रीतीने सरकारास १ लक्ष बंगाली मण भात उपलब्ध होईल व त्यापासून २५ हजार पोती सडीक तांदूळ मिळेल. त्यांत गिरणीवाल्यांच्या तांदूळाची भर पडून मुंबईत वाटण्यासाठी ३० हजार पोती मिळू शकतील.

धान्याची निर्गत

हिंदुस्थानांतून धान्याची निर्गत पूर्णपणे बंद करण्याची आज्ञा सरकारास पटवून देण्याचा फेडरेशन ऑफ इंडियन चॅम्बर्स ऑफ कॉमर्स अँड इंडस्ट्री प्रयत्न करणार आहे.

हिंदी कपाशीच्या पिकाचा अंदाज (१९४२-४३)

क्षेत्र	१,८८,१२,००० एकर
उत्पादन	४५,५४,००० एकर
१९४१-४२ मधील क्षेत्र	२,४१,५१,००० एकर
१९४१-४२ मधील उत्पादन	६९,२७,००० गाठी
१९४०-४१ मधील क्षेत्र	२,३३,११,००० एकर
१९४०-४१ मधील उत्पादन	६०,८०,००० एकर

हिंदी गव्हाचे पीक

हिंदुस्थानांतील गव्हाचे येते पीक चांगले येईल, त्याचा सड्डेवाल्यांनी फायदा घेऊन गव्हाच्या योग्य वाटणीस अडथळा आणू नये, ह्यासाठी रेशनिंगला जोडून गहू खरीदण्यासाठी हिंदुस्थान सरकारने एक मध्यवर्ती योजना आस्वावी, असे मॅचेस्टर गार्डियनच्या आर्थिक विभागाच्या संपादकाने आपल्या लेखांत सुचविले आहे. प्रांतिक स्वायत्तता व देशी संस्थाने ह्यामुळे मध्यवर्ती सरकारचा ह्या संबंधांतील अधिकार अतिशय मर्यादित आहे, असेहि ते आपल्या लेखांत म्हणतात.

अनुक्रमणिका

५३	५३
१ विविध माहिती ... १०८	वाढन चालले—दि गोल- जारी समझोता—युद्धोत्तर
२ स्वस्त कापडाच्या पुरव- ठ्याची योजना ... १०९	धान्याचा तुटवडा व उपाय- योजना—रेक्य विशेषांक.
३ फ्रान्सच्या मुक्ततेसाठी समिती ... १८०	६ स्त्री कामगारांस कार्यसम करण्याचा प्रयत्न १८२
४ जागतिक अन्न-परिष- देची समाप्ती ... १८०	७ आर्थिक समालोचन १८३
५ स्फुट विचार ... १८१	
सरकारी नियंत्रणाचे क्षेत्र	

अर्थ

बुधवार, ता. ९ जून, १९४३

स्वस्त कापडाच्या पुरेशा पुरवठ्याची व्यवस्था

सरकार व गिरणीवाले ह्यांचा प्रयत्न

हिंदी कापडाच्या गिरण्यांचे उत्पादन वाढवून सुताची व काप-
डाची किंमत उतरविण्यासाठी नियंत्रणाची योजना आसण्याचे
उद्देशाने गेल्या आठवड्यांत मुंबई येथे हिंदुस्थान सरकारचे प्रति-
निधि, मि. हैदरी व हिंदी कपास कापडाच्या गिरण्यांचे प्रतिनिधि
ह्यांचेमध्ये वाटाघाटी चालल्या होत्या, त्या अखेर यशस्वी झाल्याचं
बुत प्रसिद्ध झाले आहे. सरकार व गिरणीवाले ह्यांचेमध्ये ठर-
लेल्या योजना अंतर्भूत करणारा एक ह्युकूम डिफेन्स ऑफ इंडिया
अॅक्टच्या ८१ (२) व्या नियमाखाली लवकरच जाहीर होईल.
कापडाच्या अवास्तव साठ्यावर तात्काळ निर्बंध घालण्यांत
येतील व उत्पादन वाढविण्यास ताबडतोब प्रारंभ होऊन डिसेंबर
अखेर १०० कोटि वार स्टॅटर्ड क्लॉथ तयार होईल. ह्यासंबंधातील
सरकारी योजना मि. हैदरी ह्यांनी स्टॅटर्ड क्लॉथ पॅनेलच्या सभेत
मंगळवार ता. १ जून रोजी सांगितली.

गरीबांसाठी स्वस्त कापड काढण्याची योजना यशस्वी झाली
नसल्याचें त्यांनी मान्य केले. गरीबांस स्वस्त कापड मिळवून
देण्याची तातडीने व्यवस्था केली पाहिजे, असे सांगून लष्करी
मागणी पुरी पाडून गरीबांचीही सोय लावली पाहिजे, असे ते
म्हणाले. आतां करावयाची योजना सर्वव्यापी पाहिजे व त्यांत
हिंदी संस्थानांचाहि समावेश झाला पाहिजे. येत्या बारा महि-
न्यांत २०० कोटि वार कापड तयार करून ते सर्व प्रांतांस व
संस्थानांस लोकसंख्येच्या प्रमाणांत वाटावे. व सर्व हिंदुस्थानांत
एकाच ठराविक दराने कापड विकले जावे, अशी सरकारची
योजना आहे. ह्या कापडाची किंमत वाढत जाऊं न देतां ती
स्थिर राहणे आवश्यक आहे व त्यासाठी उत्पादनाच्या स्तरावर
प्रभावी नियंत्रण बसवावे लागेल व ते बसविण्याचें सरकारने ठर-
विले आहे. हिंदुस्थानातील प्रजेची मागणी पुरविणे हे सरकारचें
आप कर्तव्य असले तरी शेजारच्या देशांकडे योग्य किंमतीने
कापड पाठविण्याची आवश्यकता दृष्टीआड करणे सरकारास शक्य
वाटत नाही. सुएशिया भाजूबाजूच्या देशांत कापडाचें तीव्र

डारमिश्य आहे, त्यांत वाटेळ त्या किंमतीने कापड संपू शकेल. परंतु,
दीर्घदृष्टीने विचार करता, हिंदी गिरण्यांनी योग्य किंमतीसच
तेथे कापड विकारें, हे उचित आहे, असे मि. हैदरी म्हणाले.
त्यांनी नंतर नियंत्रणाच्या नियोजित व्यवस्थेची तपशीलवार
माहिती दिली.

प्रत्येक गिरणीचें उत्पादन अधिकतम अधिक कसे होऊं शकेल
ह्या प्रश्नाची त्यांनी नंतर चर्चा केली. काही गिरण्यांत आज
सातहि दिवस तीन पाळ्या चालू आहेत, परंतु कित्येकांत सहा-
दिवसांच्या दोन पाळ्या आहेत व काहीत अद्याप पुऱ्या दोन
पाळ्याहि नाहीत. शक्य तितक्या गिरण्यांत प्रत्येकी ७॥ तासां-
च्या तीन पाळ्या चालू करून गिरण्या आठवड्यांतील सातहि दिवस
चालू ठेवण्याचा प्रयत्न करणे इष्ट व आवश्यक झाले आहे. प्रत्येक
गिरणीची परिस्थिति नीट तपासूनच, अर्थात हे ठरवावे लागेल.
यंत्रे सारखी चालू ठेवल्यामुळे बसण्याची तरतूद अधिक करावी
लागेल, उत्पादन वाढवावयाचें म्हणजे कापडाचे प्रकार कमी
करावे लागतील, व त्याप्रमाणे सुताच्या निर्मितीवरहि नियंत्रण
बसवावे लागेल.

गिऱ्हाइकानें बावी लागणारी किंमत कमीत कमी असावी, ह्या
साठी किरकोळ विक्रीची कमाळ किंमत ठरवून टाकणे आवश्यक
आहे. कापडावर ह्या किंमतीच्या आकड्याचा ठसा उठवून
दिला, म्हणजे सोय होणार आहे. गिरण्यांस मिळावयाची कमाळ
किंमतहि ठरवून टाकून किंमतीचें सर्वव्यापी नियंत्रण करण्याची
ही योजना आहे. कपाशीचा भाव नियंत्रित करण्याची व्यवस्था
अगोदरच करण्यांत आलेली आहे. कपाशीच्या किंमती अवास्तव
खाली गेल्या, तर सरकार योग्य किंमतीस कपास सरेदी करील,
असे मि. हैदरी ह्यांनी अधिकृतपणे जाहीर केले. स्वस्त कापडाचे
उत्पादन व पुरवठा ह्यांस पोषक होतील असे सर्व प्रकारचे उपाय
तातडीने योजण्याचें सरकारचें धोरण आहे व कापडाचा सर्व
साठा मध्ये कोणतीहि कारवाई न होतो गिऱ्हाइकांचे हातीं
पडावा, असा सरकारचा प्रयत्न राहिल. सरकारी योजनेचें सर्व-
साधारण स्वरूप बरीतप्रमाणे आहे. गिरणीवाल्यांनी सरकारच्या
योजनेस तात्काळ संमति दिली नाही व योजनेच्या अंमलबजावणी-
मधील व्यावहारिक अडचणी त्यांनी मि. हैदरी ह्यांचेपुढें मांडल्या.
तीन पाळ्या चालविण्यासाठी लागणारे आणखी ८० हजार हुशार
कामगार आणावयाचे कोठून? त्यांची राहण्याची व्यवस्था
काय? त्यांच्या अन्नपाण्याची सोय काय? गिरण्यांस लागणारे
स्टोर्स नियंत्रित भावाने पुरेसे मिळतील काय? तयार होणाऱ्या
माळाची वाटणी यशस्वी रीतीने होईल काय? इत्यादि प्रश्न
गिरणीवाल्यांनी पुढें मांडले, परंतु सहकार्य करण्याची तयारी
दर्शविली. अखेर, उभयपक्षांतील वाटाघाटी यशस्वी होऊन सर-
कारी योजना तीत विशेष बदल न करता, गिरणीवाल्यांनी मान्य
केली. नियंत्रणाच्या अंमलबजावणीत गिरणीवाल्यांच्या प्रतिनिधींचे
म्हणण्यास महत्त्वाचें स्थान असावे, ही त्यांची मागणी सरकारने
मान्य केली. त्याचप्रमाणे, उत्पादनाचा स्तर, कापड व सुत
ह्यांची विक्रीची किंमत इत्यादि ठरवण्याचे बाबतीतहि त्यांचे प्रति-
निधींस महत्त्वाची जागा मिळणार आहे. अशा रीतीने, स्वस्त
कापडाच्या मोठ्या प्रमाणावरील उत्पादनाच्या बाबतीत सरकार
व गिरणीवाले ह्यांची योजना तयार झाली आहे, आणि त्याच्या
परिणामाकडे म्हणजे स्वस्त कापड पुरेसे मिळू लागण्याकडे
टोकांचे टक्क लागते आहे.

युद्धकाळांत नागरिकांचिं वतन कसें कसावे ?

एका अमेरिकन मासिकांत लोकांनी युद्धप्रयत्नांस सहाय्यकारक वतन कसें ठेवावे ह्याविषयी सूचना आल्या आहेत. त्या उद्बोधक असल्याने त्यांचा सारांश खाली दिला आहे.

(१) युद्ध कर्ज रोखे व तिकिटें विकत घ्या. तुम्हीं वर्तमान-पत्रें वाचलीं असती व रेडिओ ऐकतां असता, तर ह्यासंबंधी वादाचें कारणच नाही.

(२) मात्याच्या काटकसरीच्या सर्व योजनांस हातभार लावा. जुनें लोखंड पोटाद, तांबें, रबर, सर्व गोळा करा व योग्य त्या अधिकाऱ्यांचे हवाली करा.

(३) अफवा बंद पाठण्यास मजत करा.

(४) शत्रुपक्षाच्या प्रचाराकडे दुर्लक्ष करा.

(५) आपल्या मित्रराष्ट्रांकडे कांहीं दोष असले तरी त्यांना कमी लेखू नका. आपणांतहि कांहीं दोष असतील. आपण सर्व एकाच नांवेंत आहो.

(६) लष्करांतील सैनिकांस उचेंजन घ्या. मित्र व नातेवाईक ह्यांचेकडून आलेलीं मनोरंजक पत्रें व आतिथ्यपूर्वक घरगुती जेवण हीं त्यांस फार आवडतात.

(७) रिक्रुटिंगचे कामी मजत करा.

(८) रेडक्रॉसला सहाय्य करा.

(९) नागरिक संरक्षणाचे कामी मनापासून काम करा.

(१०) आपलें शरीर सुदृढ राखा. शरीर प्रकृति चांगली राखणें हें राष्ट्रकार्य आहे.

(११) नवीन होणाऱ्या मित्रांत, आपला व्यवसाय वाढावा ह्या हद्दीनें त्याचें बीजारोपण करा.

(१२) संधी शोधत रहा. प्रत्येक युद्ध व सामाजिक क्रांती नवीन उद्योग व व्यवसाय ह्यांस जन्म देते.

(१३) हें तुमचें युद्ध आहे, हें लक्षांत ठेवा. तुम्हीं तें सुरू केलें नसलें तरी आतां आपण त्यांत सापडलों असल्यानें, सैनिका-प्रमाणें आपणांवरहि तें जिंकण्याची जबाबदारी आहे.

फ्रान्सच्या मुक्ततेसाठी समिती

जनरल गिरोँड व जनरल डीगॉँल ह्यांच्या संयुक्त अध्यक्षते-खाली आर्जियस येथें कार्यकारी समिती नेमण्यांत आली आहे. तिचें सध्याचें एकमेव कार्य मित्रराष्ट्रांस जर्मनी व इटली ह्यांस जमीनदोस्त करण्यांत पूर्ण सहाय्य देणें हें आहे. जर्मनीच्या अंकित असलेला फ्रान्स देश सोडला असता त्याच्या बाहेर जे जे फ्रेंच प्रदेश आहेत, त्यांचें तात्पुरतें आधिपत्य ह्या समितीनें स्वीकारलें आहे. मित्रराष्ट्रांच्या विजयास ह्या घटनेचें फार महत्त्वाचें सहाय्य होणार आहे. कारण, फ्रान्सबाहेरील जगांतील सर्व फ्रेंच मनुष्य-बळ, लढाऊ सामुग्री, आरमार व सेना त्यांच्या बाजूनें लढण्यास सज्ज झाली आहे. हें सहाय्य कार्यक्षम रीतीनें देतां यावें म्हणून जनरल गिरोँड व जनरल डीगॉँल ह्यांनीं प्रसिद्ध केलेल्या निवेदनांत त्यांच्या नवीन स्थापलेल्या समितीनें सर्व राज्यसत्ता स्वतःच्या हातीं घेतल्याचें जाहीर केलें आहे. फ्रान्सची जर्मन वर्चस्वापासून मुक्तता होताच फ्रान्सचें पूर्वीचें प्रजासत्ताक राज्य स्थापन केलें जाईल आणि लोकनियुक्त राज्यकर्त्यांच्या स्वाधीन आपण आपली सर्व सत्ता करूं असें आश्वासन जनरल गिरोँड ह्यांनीं दिलें आहे. त्यांनीं फ्रान्समधील जनतेला हिटलर-

शाहीचा नाश करून फ्रान्सला स्वातंत्र्य प्राप्त करून घेण्यासाठी तिनें आपल्या समितीस सर्वतोपरी सहाय्य यावें अशी कटकट्टीची विनंती केली आहे. आपले सर्व मतभेद नाहीसे करून स्वतंत्र फ्रान्सचे पुढारी एकदिवानें आपल्या मातृभूमीच्या मुक्ततेसाठी मित्रराष्ट्रांच्या सांघाला सांघा लावून लढण्यास तयार झाले ह्या-विषयी जनरल डीगॉँल ह्यांनीं आपल्या घोषणेंत समाधान व्यक्त केलें आहे. स्वतंत्र फ्रेंच पुढार्यांची एकवाक्यता आणि त्यांचें परिणामकारक सहाय्य हा हिटलरशाहीच्या शत्रुपटींत ठोकलेला एक मोठा सिद्धांत होय.

जागतिक अन्नपरिषदेची समिती

युद्धसमाप्तीनंतर व्हावयाच्या पुनर्वर्धनेंत कोणत्याहि राष्ट्रास किंवा त्यांतील व्यक्तीस अन्नाची पंचाइट पडूं नये अशी व्यवस्था कोणत्या रीतीनें करतां येईल ह्या प्रश्नाची चर्चा करण्यासाठी अमेरिकेंत व्हर्जिनियामध्ये एक मोठी आंतरराष्ट्रीय परिषद भरली असल्याची माहिती आम्हीं मागे दिलीच आहे. ह्या परिषदेचें काम सोळा दिवस चालून तें आतां समाप्त झालें असल्याचें वृत्त-नुकतेंच आलें आहे. स्वाय पदार्थांचें वाढतें उत्पादन, त्यांची वाटणी व उपयोग ह्यांची व्यवस्था सुरळीतपणें चालावी ह्यासाठी एक आंतरराष्ट्रीय समिती नेमली जावी असा परिषदेचा एक निर्णय आहे. राष्ट्रीय सरकारांनीं आपल्या लोकांस स्वाय पदार्थांचा भर-पूर पुरवठा केला जाईल असें आश्वासन यावें, अशा अर्थाची शिफारस अन्नपरिषदेनें केली आहे. जगांतील निरनिराळ्या लोकांच्या अन्नविषयक गरजा त्यांच्या जरूरीप्रमाणें भागवणें हें उद्दिष्ट साध्य होण्यास घान्याचा सांठा कोठेंतरी मध्यवर्ती ठिकाणीं करावा लागेल आणि स्वाय पदार्थांच्या उत्पादनाचें नियमन व्हावें लागेल. हे अवघड प्रश्न असून त्यांचा निर्णय परिषदेंत झाला नाही आणि त्यांचा विचार कायमची आंतरराष्ट्रीय संस्था स्थापन होईल तिनें करावयाचा आहे. परिषदेच्या कार्याचा उपसंहार करतांना तिचे अध्यक्ष मि. मॉन्टेन-जोन्स म्हणाले की, जगांतील प्रत्येक व्यक्तीस जिवाळ्याची अशी माहिती उपलब्ध झाली असून अटलांटिक सनदेंत नमूद केलेलें अन्नपुरवठ्याविषयीच्या आश्वास-नाची पूर्तता करण्याची तयारी चालू झाली आहे. त्याचप्रमाणें प्रस्तुत युद्धांत मित्रराष्ट्रें एकविचारानें कार्य करीत आहेत. तसेंच संयुक्त व सहकाराचें कार्य युद्धसमाप्तीनंतर होईल ह्याची खात्री प्रस्तुत परिषदेनें पटवली आहे, असेहि उद्गार त्यांनीं काढले. हिंदुस्थानासारख्या आर्थिक बाबतींत मागसलेल्या देशांत शेतीचें उत्पादन वाढवण्यासाठी प्रयत्न करण्यास येथील सरकारास परिषदेच्या चर्चेनें स्फूर्ती मिळाली तर तें इष्टच आहे. आंतरराष्ट्रीय परिषदांचे ठराव कृतींत उतरण्याच्या मार्गांत अनेक अडचणी येत असतात हें न विसरतां विधायक व परिणामकारक घोरण हिंदुस्थानांत अमलांत आलें पाहिजे.

जपानची हानी

जपाननें युद्धांत प्रवेश केल्यापासून आतांपर्यंत संयुक्त राष्ट्रांनीं त्याचीं १,१०० विमाने नष्ट केलीं असून ४८० विमाने मोडलीं आहेत. आणखी ३९२ विमानांचा बहुधा नाश झाला असावा. ह्याच मुदतींत जपानच्या २२३ लक्ष टनांच्या ४४६ बोटींना जल-समाधी मिळालेली आहे.

स्फुट विचार

सरकारी नियंत्रणाचे क्षेत्र वाढत चालले

युद्धपरिस्थितीत निरनिराळ्या जरूरीच्या जिनसांचे बाजारभाव नियंत्रित करून स्थिर राखणे अगत्याचे असते हे आम्ही अनेकवार दाखवले आहे. पण हिंदुस्थान सरकार ह्या कार्मी प्रथमपासूनच कचरत आले आहे. गव्हाच्या भावाचे व विक्रीचे नियंत्रण करण्याचा हिंदुस्थान सरकारने प्रयत्न केला. तो यशस्वी न झाल्याने पुढे सोडून द्यावा लागला. ह्या अनुभवावरून व्यापारी देव-धेवीवर सरकारी नियंत्रणच असू नये असे प्रतिपादण्यापर्यंत कित्येकांची मजल गेली. तथापि नियंत्रणाच्या अभावी सड्डे-वाल्यांनी घुमाकूळ माजवून सर्व जिनसांच्या किंमती अवाच्या-सवा चढवल्या तेव्हा ह्या कार्मी हस्तक्षेप करण्याचे अगत्य सरकारास पटले आणि कापसाच्या बाजारातील वायद्यांचे सवदे व तेजीमंदीचे व्यवहार ह्यांस त्याने बंदी केली. कापास पिकविणाऱ्या शेतकऱ्यांचे नुकसान होऊ नये आणि गिरणीवाल्यांस आपला कच्चा माळ निर्वध रीतीने मिळावा ह्या रीतीची सोयहि त्याने केली. सोने-चांदीच्या बाजारांत चाललेल्या सड्डेबाजीकडे सरकारने आपले लक्ष वळवले आणि तेथेहि वायद्यांचे नियंत्रण केले. उत्पादन, पुरवठा, मागणी वगैरेच्या परस्पर संबंधांकडे दुर्लक्ष करून महागाईच्या परिस्थितीच्या गंगेत हात घुवून घेणाऱ्या धंदे-वाल्यांनी आळशी, शेंगदाणा इत्यादि गळिताच्या धान्यांच्या बाजारांतहि गडबड उडवून किंमती भरमसाटपणाने चढविल्या होत्या. सरकारने त्यावर नियंत्रण घालून ह्या बाजारातील सड्डेबाजांचाहि समाचार घेतला आहे, कापड आणि सूत ह्यांचे भाव विलक्षण भडकले असल्याने त्यांचेकडे सरकारने लक्ष पुरवावे अशी ओरड चोहोंकडून होत आली आहे. ह्या बाबतीतहि गिरणीवाल्यांच्या सहकार्याने आतां सरकारने स्वस्ताईची योजना हाती घेतली आहे.

डि-गॉल-जीरो समझोता

स्टालिनने कम्युनिस्टांची जागतिक अधिकारी संस्था, कॉमिन्-टर्न, बंद केली असल्याचे जाहीर करून मित्रराष्ट्रांच्या ऐक्यांत पूर्ण दृढता निर्माण केली आहे आणि सर्व स्वातंत्र्यप्रेमी लोकांनी हिटलरशाहीचा पाडाव करण्यास एकजुटीने झटावे असा आदेश दिला आहे. इंग्लंड व अमेरिका ह्या देशांतली लोकशाही आणि राशियातील कम्युनिझम ह्यांची ध्येये परस्परविरोधी असल्यामुळे युद्ध चालू असताना व ते संपल्यावर ह्या राष्ट्रांचे सहकार्य परिणामकारक होणार नाही अशी कांहीं लोकांस वाटत असलेली शंका स्टालिनने आतां दूर केली आहे आणि जर्मन प्रचारकांस फजीत केले आहे. ह्याच प्रकारचा एक प्रश्न ट्युनिशियातील फ्रेंच पुढाऱ्यांच्या अधिकारासंबंधाने उपस्थित झाला होता. जनरल डि. गॉल प्रथमपासून मोठ्या स्वार्थत्यागाने व परिश्रमाने इंग्लंडला सहाय्य देत आला आहे. पण ट्युनिशियात अमेरिकेने जनरल जिरोस उचलून घेतले. ह्यामुळे ह्या दोन फ्रेंच पुढाऱ्यांमध्ये वांघा उपस्थित झाला आणि त्याचा परिणाम इंग्लंड व अमेरिका ह्यांच्या एकसूत्री धोरणावर होण्याची भीति वाटू लागली. ट्युनिशिया-मधून शत्रूची हकालपट्टी केल्यावर तेथे राजकीय सत्ता कोणाची आणि कशी प्रस्थापित करावी हा प्रश्न अमेरिकन व ब्रिटिश

मुत्सद्यांपुढे उभा राहिला. इकडे डिगॉल व जीरो ह्यांची भेट होण्याच्या जागेविषयीहि वांघा निचाला आणि त्यांच्या वाटा-वाटी तर दूर राहिल्या. पण आतां ही समाधानाची गोष्ट आहे की ह्या दोन फ्रेंच पुढाऱ्यांचा समझोता झाला असून ट्युनिशियातील व इतर स्वतंत्र फ्रेंच मृतुखातील राज्यसत्तेच्या घटनेच्या अग्रभागी ते संयुक्त अध्यक्ष निश्चित झाले आहेत. ही व्यवस्था अत्यंत समाधानकारक आहे.

युद्धोत्तर धान्याचा तुटवडा व त्यावर उपाययोजना

हॉट स्प्रिंग येथे भरलेल्या, संयुक्त राष्ट्रांच्या अन्न परिषदेत अन्नपुरवठ्याचा विचार झाला. खाद्य पदार्थांचे व धान्यांचे उत्पादन तानढीने वाढविले पाहिजे, असे मत व्यक्त करून युद्ध-समाप्तीनंतरहि जोपर्यंत अन्नाचा तुटवडा भासेल तोपर्यंत सर्व राष्ट्रांनी ह्या संबंधांत संयुक्त जबाबदारीच्या तत्त्वावर आपल्या योजना आसल्या पाहिजेत, असे तिने सुचविले. सर्व जगास योग्य किंमतीस अन्नपुरवठा व्हावा, ह्या दृष्टीने सर्व देशांतील शेतीचा उपयोग करावा लागेल व जेथे तुटवडा असेल तेथे इतर देशांना धान्यधुन्य पाठवावे लागेल. शेतीस भांडवल पुरवठा, सहकारी सोसायट्यांच्या कार्यास वाव, जमीनधान्याच्या चालू पद्धतींची पहाणी, इत्यादि विषयांविषयी परिषदेने विचार केला. सर्वांस अन्न मिळेल, या दृष्टीने सर्व देशांचे आर्थिक धोरण आंखण्यात आले पाहिजे ह्या मुद्यावर परिषदेने विशेष भर दिला आहे. म्हणजे, शेतीप्रधान राष्ट्रांवर युद्धोत्तर पुनर्घटनेत इतर देशांना धान्य पुरविण्याची जबाबदारी पडणार आहे, असे दिसते. परिषदेच्या सूचना अंमलांत आणण्यास सर्व देशांनी तात्काळ प्रारंभ करावा अशी तिची शिफारस आहे.

“ ऐक्य ” सामाहिकाचा शैक्षणिक विशेषांक

सातारा येथील “ ऐक्य ” सामाहिकाने नेहेमीप्रमाणे आपला शैक्षणिक विशेषांक नुकताच प्रसिद्ध केला आहे, त्यात मुख्यतः सातारा शहरातील व जिल्ह्यातील शिक्षण संस्थांची तपशीलवार माहिती दिलेली आहे. ह्यासेरीज, औंध संस्थानातील शैक्षणिक प्रगति, शिक्षणाचा भविष्यकाळ (प्रि. महाजनी ह्यांचे विचार), वर्गातील विनोद (ले.-रा. ग. कुंभोजकर), केसरीच्या सातारा जिल्हा बोर्डावरील टीकेस बोर्डांचे अध्यक्ष श्री. देसाई ह्यांचे उत्तर, कर्मवीरांचे वीरकर्म (श्री. भाऊराव पाटील ह्यांच्या कामगिरीचा परामर्ष), मुंबई प्रांताचा शैक्षणिक अहवाल, सार्जंट कमिटीचा अहवाल, इत्यादि माहितीपूर्ण लेख अंकांत प्रसिद्ध करण्यात आले आहेत. ठिकठिकाणच्या शैक्षणिक बाबींची हकीकतहि अंकांत देण्यात आलेली आहे. नव्या वर्षाचे आरंभ, कोणत्या संस्थेत प्रवेश मिळवून कोणते शिक्षण घ्यावे हे ठरविण्यास प्रस्तुत विशेष अंक फार उपयोगी पडणार आहे. अंकाची पृष्ठे २८ असून त्याची किंमत ८ आणे आहे.

मॅच्युरिया चीनला परत मिळाला पाहिजे

पूर्व आशियाच्या युद्धोत्तर आर्थिक घटनेत मॅच्युरिया हा चीनला पुनः मिळणे अत्यावश्यक आहे, कारण मॅच्युरिया हे चीनचे धान्याचे कोठार आहे व तेथे उत्पादन होणारा माळ चीनच्या निर्गत व्यापाराचे दृष्टीने अत्यंत महत्त्वाचा आहे, असे उद्गार हॉटस्प्रिंग येथील अन्न परिषदेतील चिनी प्रतिनिधीने काढले.

स्त्री-कामगारांस कार्यक्षम करण्याचा प्रयत्न

शक्य ती कामे स्त्रियांकडून करवून घेऊन पुरुष कामगारांस अवघड व जोसर्मीचीं कामे देण्याची पद्धत पाश्चिमात्य देशांत आता, पुढपसंगी, सर्रास अवलंबली जात आहे. स्त्री-कामगारांस कार्यक्षम करून त्यांचेकडून अविक्रमिक काम कसे करवून घेता येईल, ह्या प्रश्नाचा अभ्यास अद्यांतच सुरू झाला. अनुभवानुसार साठीत सूचना एका टेसकानें केल्या आहेत, त्यांतील कित्येक पुरुष कामगारांनाहि ठागू पदण्याजोग्या असल्याने त्या उपयुक्त होतील.

(१) कामाचे जागेपासून नजीक राहणाऱ्या कामगारांना नेमा. बरचे काम संभाळून कामास येणाऱ्या स्त्रिया येण्या-जाण्या साठी फार वेळ सर्चणे परवडत नाही. लहान मुलांच्या आयांना काम आटपून बरी लवकर जावयास मिळाले म्हणजे त्या आनंदी रहातात.

(२) तरुण, विवाहित स्त्रियांची निवड शक्यतोवर करावी. अविवाहितापेक्षा त्यांस जबाबदारीची जाणीव जास्त असते; त्यांचे कामाकडे लक्ष अधिक असते, त्यांस कामाची गरज असल्यास ती त्या काम करणारच नाहीत, त्यांस कष्टाने काम करण्याची ताकद असते.

(३) बयस्क स्त्रियांची नेमणूक करतांना, त्यांनी पूर्वी कोठे बाहेर काम केले होते किंवा नाही, ह्याची चौकशी करावी. ज्या कधी घराबाहेर पडल्याच नाहीत, अशांना बदललेल्या परिस्थितीशीं समरस होणे व बरोबरीच्या कामगारांशीं नीट वागणे जमत नाही. त्या चिढसोर असण्याचा संभव असतो. मित्र-त्याने व विनयाने वागण्याचे महत्त्व त्यांस पटवून देणे अवश्यक असते.

(४) साधारणतः, जराशा लठ्ठ स्त्रिया पातळ स्त्रियांपेक्षा अधिक कार्यक्षम व समतोल वृत्तीच्या असतात, असा अनुभव आहे. अर्थात्, सारखे उभे रहाण्याच्या अथवा फिरण्याच्या कामा-बद्दल लठ्ठ स्त्री टिकू शकणार नाही.

(५) नेमावयाच्या प्रत्येक स्त्री कामगाराची नेमणुकीचे वेळी शारीरिक तपासणी करण्यासाठी डॉक्टराची योजना करा. त्या-

मुळे कंपनीविरुद्ध दावा लागण्याचा संभव नाहीसा होतो. शिवाय ज्यामुळे ती शरीराने अथवा मनाने कामास नाटायक ठरेल अशी काही विशिष्ट लक्षणे असल्यास ती स्पष्टपणे दिशून येतील.

(६) ज्यांना अद्याप बाहेरच्या कामाचा अनुभव नाही, अशांना प्रारंभीच वेळेचे महत्त्व पटवून द्या. एक-दोन मिनिटे वाया गेली तरी फार मोठे नुकसान होतं, हे त्यांस नीट समजले नाही तर त्या गप्पांत फार वेळ वाया घालवतील.

(७) स्त्री-कामगारांस संबंध दिवसाचे काम आरंभीच आसून द्या, म्हणजे त्या एकसारख्या, पुढे काय? म्हणून विचारत बसणार नाहीत. स्त्रिया नेमून दिलेले काम व्यवस्थित करतात, परंतु स्वतः होऊन योग्य ते काम करणे त्यांस जमत नाही.

(८) स्त्रियांना कामांत थोडा बदल केलेला आढळतो. तेव्हा दिवसांतून एकदा त्यांची कामे बदलून दुसऱ्या स्त्री-कामगारांना द्यावी.

(९) दिवसांतून पुरेशा वेळी स्त्रियांना विभांतीच्या सुट्या घ्याव्या. त्यांना आपले केंस नीट राखण्यास, हात धुण्यास व आर-शांत पाहण्यास सवड दिली म्हणजे त्या जास्त कार्यक्षमतेने काम करतात.

(१०) पुरुषांप्रमाणे स्त्रियांना कडक शब्द सहन होत नाहीत; सूचना देतांना अथवा चुका दाखवून देतांना खुबीने शब्दप्रयोग करा-

(११) स्त्री कामगारांना गणवेश दिला असेल, तर त्याचे वेगवेगळे आकार उपलब्ध करा म्हणजे प्रत्येकीस योग्य तो गण-वेश वापरता येईल.

(१२) कठीण काम-उ. वजन उचलणे—करण्यास पुरुष कामगारांचीच योजना करा. स्त्रियांच्या कामे करण्याच्या शक्तीस मर्यादा आहे.

(१४) शक्य असल्यास, स्त्री कामगारांना रोखी ऐवजी चेकने पगार द्या. एका मोठ्या कारखान्याने ह्यासंबंधांत चौकशी केली तेव्हा असे आढळले की स्त्रियांना चेकचीच पद्धत पसंत पडते.

न्यू इंडिया इंडस्ट्रीज लि.

(Approved Re-traders and Approved Contractors)

२६ लॅमिंग्टन नॉर्थ, मुंबई ११.

अध्यक्षः—श्री. ग. स. मराठे, अॅक्चुअरी.

महाराष्ट्रांतील खराचा प्रमुख कारखाना

★ गिरणीचे रोलर्स

★ खरी हातमोजे

★ छापखान्यांचे रोलर्स

★ रीमोल्ड टायर्स

★ खरी वाशर्स

★ सॉलिड व्हील्स

व इतर खरी माल तयार होतो.

पु. ग. मराठे

मॅनेजिंग डायरेक्टर.

आर्थिक समालोचन

(२)

मध्यांच्या युद्धपरिस्थितीत विशिष्ट वर्गांच्या हातांत पुष्कळ पैसा सेज्जतो. पैसा म्हणजे पदार्थ विकत घेण्याचे सामर्थ्य व हक्क. एका बाजूने हे सामर्थ्य वाढत आहे आणि दुसऱ्या बाजूने विकत घ्यावयाच्या मालाचा पुरवठा मर्यादित झाला आहे. ह्याचा परिणाम महागाई वाढत जाण्यांत होणे अपरिहार्य आहे. हिंदुस्थान सरकारास युद्धसर्चाप्रीत्यर्थ आणि ब्रिटिश सरकारच्या बर्ताने माळ सरेदी करण्याकरितां वगैरे कोट्यवधि रुपये सारखे ओतावे लागत आहेत आणि त्यामुळे चलनी नोटांचा समाजांत विस्तार होत आहे. युद्धपरिस्थितीमुळे मर्यादित झालेल्या त्रिनलटाऊ जातींच्या जिनसांच्या उत्पादनास व विनिमयास वाढत चाललेल्या चलनाची वास्तविक रीतीने आवश्यकता नाही. पण ते फाजील चलन समाजांत सेज्जत रहाते आणि पदार्थांच्या किंमती चढवण्यास कारणीभूत होतें. किंमती चढल्या म्हणजे लोकांच्या रहाणीचा, उत्पादनाचा व युद्धाचा खर्च वाढतो आणि ह्या योगाने पुनः महागाई तीव्र होते. हे चढीचे चक्र चालू देणे देशाच्या हिताच्या दृष्टीने अनिष्ट आहे. समाजांत वावरणारे फाजील व भटकें चलन सरकारी तिजोरीकडे खेचून घेण्याच्या योजना अंमलांत आणल्या जाणे अगत्याचे आहे, अशी सूचना सर जरेमी रेस्मन ह्यांस करण्यांत आली आहे. मध्यवर्ती असे-न्डीच्या गेल्या अधिवेशनांत फडनवीसांनी असे सांगितले की, ह्या विषयाचा त्यांचा विचार चालू असून ह्यासंबंधातील योजना लवकरच बाहेर येईल. समाजाच्या आर्थिक व्यवहारांस आवश्यक नसलेले चलन आकर्षणाचे कर व कर्ज हे दोन मार्ग आहेत. जनतेच्या ऐपतीच्या योग्य प्रमाणांत निरनिराळ्या वर्गांकडून कर वसूल केल्याने सरकारच्या आवश्यक सर्चाचा एक भाग भागवला जातो, बाकीच्या सर्चासाठी त्यास लोकांकडून कर्ज घ्यावे लागते. इंग्लंड व अमेरिका ह्या देशांत ह्याच दुहेरी पद्धतीचा अवलंब यशस्वी रीतीने करण्यांत येत आहे. लोकांनी आपली बचत सरकारला व्याजांने कर्जाऊ द्यावी ह्यासाठी हिंदुस्थानांत निरनिराळ्या सोयी केल्या आहेत. पोस्टामार्फत वगैरे सामान्य माणसांसहि आपली अल्प बचत सरकारला कर्जाऊ देता येते. उच्च व मध्यम स्थितीतल्या लोकांच्या प्राप्तीपैकी कांहीं भाग परस्पर सरकारी कर्जांमध्ये वळवून घेण्याच्या व्यवस्थेचे तत्वहि ह्या देशांत अंशतः अंमलांत आहे. औद्योगिक, व्यापारी व इतर मंडळ्यांच्या नफ्यांतून भागीदारांस दिव्दिहंड वाटण्यांत येते व बोनस दिले जाते. त्याचा अंश सरकारी कर्जांत विलीन व्हावा अशी एक कल्पना हिंदुस्थान सरकारच्या फडनवीसांपुढे मांडण्यांत आली आहे. लंडनच्या भागीदारांचा कांहीं नफा सरकारास तात्पुरते कर्ज म्हणून मिळावयाचा आणि युद्धसमाप्तीनंतर तो परत केला जावयाचा अशी ही कल्पना आहे. लोकांच्या पैशाची परस्पर बचत व गुंतवणूक करण्याची ही विस्तृत केलेली योजना आणि तिच्या योगाने चलन मर्यादित होण्यास व महागाई वाढण्याच्या प्रवृत्तीस आळा बसण्यास मदत होण्यासारखी आहे. मंडळ्यांनी वाटावयाच्या दिव्दिहंडलाच कायदेशीर मर्यादा घाटावी की काय हा वादमस्त प्रश्न आहे आणि त्याची घटना व परिस्थिति ही भिन्नभिन्न असल्याने ह्या सर्वांस सारखाच खगू पडेऊ असा नियम करणे अवघड आहे. तथापि दिव्दिहंडचा विशिष्ट भाग भागीदारांच्या हाती वापर-

ण्यास जाऊ न देता, तो त्यांच्या बर्ताने बाजूस काढून ठेवण्याचे तत्त्व निरपवाद आहे.

सकीची बचत, तिची सरकारी रोख्यांत गुंतवणूक ह्याविषयी समाजांत सेज्जणाऱ्या फाजील चलनास पायबंद घालण्याचे उपाय कित्येकांचे मते आवश्यक मालाचा पुरवठा अपुरा झाल्याने त्यांच्या किंमती चढल्या आहेत म्हणून महागाईवर सारा तोडगा उत्पन्नांत वाढ करणे हा आहे असे त्यांचे म्हणणे आहे. युद्धपरिस्थितीत सामान्य जनतेच्या उपयोगास अवश्य लागणाऱ्या पदार्थांचे उत्पादन, कितीहि प्रयत्न केला तरी, विशिष्ट मर्यादेच्या पलीकडे जाऊं शकत नाही हे टीकाकार विसरतात. धान्यांच्या पिकांची पैदास वाढवण्याची खटपट गेल्या वर्षी झाली आणि यंदाही ती पद्धतशीर रीतीने केली जात आहे. नवीन जमीन लागवडीसाठी आणणे, चालू जमिनीची उत्पादनशक्ती वाढविणे इत्याहि बाबींवर प्रांतिक सरकारे खर्च करून शेतकऱ्यांस जरूर त्या सवलती देत आहेत. गोरगरिवांच्या उपयोगासाठी स्वस्त कापड तयार करवून ते पुरवण्याची व्यवस्था होत आहे. पण अपरिहार्य झालेल्या चलनप्रसाराच्या मानाने उत्पादनांतली असली वाढ मर्यादितच राहणार हे लक्षांत ठेवले पाहिजे. विशिष्ट मालाचा पुरवठा मर्यादित झाला असता, त्याची किंमत चढावी हे स्वाभाविक आहे. पण सर्वच जिन्नस महाग होण्यास आणि त्यांची महागाई सारखी वाढत जाण्यास हे एक कारण अपुरे आहे. युद्धकालीन सरकारी कर्जांमुळे पदार्थ विकत घेण्याची शक्ति म्हणजे चलन कांहीं वर्गांच्या हातांत फाजील सेज्जत आहे आणि त्याचा ताण मालाच्या पुरवठ्यावर पडत आहे. ह्या परिस्थितीकडे दोळे झांक करून चालणार नाही. म्हणून ही शक्ति योग्य प्रमाणांत सरकारच्या हाती कर्जांच्या मार्गाने गेल्यावाचून महागाईस आळा बसणार नाही हे उघड आहे.

युद्धकाल हा मामुली आर्थिक व्यवहारांच्या नियमनाचा आणि नियंत्रणाचा काळ होय हे लक्षांत ठेवले पाहिजे. जनतेच्या किमान रहाणीची योग्य व्यवस्था लावली जाऊन उरलेली राष्ट्रीय आर्थिक शक्ति युद्धप्रयत्नांवर एकवटवावी लागते. खाद्यपदार्थांच्या पुरवठ्याचा प्रश्न घेतला तर असे दिसून येईल की, धान्यांची पैदास वाढवून त्यांची सर्व देशभर जरूरीप्रमाणे योग्य वाटणी करण्याची जबाबदारी मध्यवर्ती सरकारने स्वतः उचलली आहे. देशाचे सोईस्कर असे सहा भाग पाहून त्यांतील धान्य वाटणीच्या व्यवस्थेवर देखरेख करण्यासाठी त्याने सहा कमिशनर नेमले आहेत. प्रांतांतील अंतर्गत धान्यवाटणीची जबाबदारी अर्थातच त्यांच्या सरकारावर आहे. स्वतः कापडाच्या वाटणीबाबतहि अशाच प्रकारची व्यवस्था करण्यांत आली असून त्याच्या पुरवठ्याचे काम मध्यवर्ती सरकारने स्वतःकडे घेतले आहे. युद्धपरिस्थितीत योजनात्मक नियंत्रण किती आवश्यक आहे ह्याची कल्पना शिषापद्धति म्हणजे रेशनिंग अंमलांत घेण्याचे अगत्य सर्वास पटले आहे ह्यावरून सहज घेण्यासारखी आहे. मोठ्या शहरांत रेशनिंग अंमलांत आणण्याचे काम मोठ्या जिकीरीचे आहे आणि त्यामध्ये कित्येकांची गैरसोय होते. तथापि सामान्य बहुसंख्य जनतेच्या सोयीच्या दृष्टीने रेशनिंगवाचून गत्यंतर नाही असे सर्वास आढळून आले आहे. नित्याच्या जीवनास आवश्यक असलेल्या जिनसांची किमान गरजांच्या प्रमाणांत अधिकारी रीतीने समतेच्या पातळीवर वाटणी होणे हे रेशनिंगचे तत्त्व अनुभवाने आतां लोकांस पटल्यासारखे दिसत आहे. (समाप्त)

विमंदार नि हवाई हल्ला

शुभ शुभकृत हवाई हल्ला अणु दलून उरुद्रा पाणदून विन-
लडाऊ नागरिकांच्या जीविताला वेगान्या धोक्याचा समवेध विना
वेळीनीच्या अर्दीत हेनो काय व त्यामाठी जादा विनिश्चय मरणा
लागेत काय ! असा पत्र सदाविच नागरिकांमध्ये चर्चिला
जून आहे.

ट्रस्ट ऑफ इंडिया

विमा कंपनीच्या

विमा पॉलिसीमध्ये हवाई हल्ल्यामुळे जीविताला
होणाऱ्या अपायाचा अंतर्भाव होतो त्याकरिता
जादा प्रिमिअम नाही.

तरी विलंब न लावतां—

तुमचा नि तुमच्या आत्तेप्टांचा विमा

ट्रस्ट ऑफ इंडिया

विमा कंपनीतच उतरा.

अध्यक्ष:—धीमंत सरदार जगन्नाथ महाराज पंडित
माहितीपत्रक विनामून्य पाठवू

ट्रस्ट ऑफ इंडिया विमा कं. लि. } वि. ह. देशमुख, बी. ए.
लक्ष्मी रोड, पुणे २ } जनरल मॅनेजर

DECCAN BOOK STALL

Booksellers, Publishers & Subscription Agents
Fergusson College Road, Poona No. 4

- (1) We stock and supply Educational books,
General books & Library books.
- (2) We supply Government of Bombay and
Government of India publications.
- (3) We receive Subscriptions to Indian and
Foreign periodicals.
- (4) We procure any book published any-
where and supply it at publisher's price.

'जय' ग्रन्थमाला.

- १ बँका आणि त्यांचे व्यवहार
- २ हिंदुस्थानची रिझर्व्ह बँक
- ३ व्यापारी उदात्ताली
- ४ सहकार

राहाणची व भोजनाची उत्तम सोय

पूना गेस्ट हाऊस

फोन नं. ७७२ गजपति चौक.

स्वयंस्थापक

सधुनेहावरील

औषध

तीन आठवड्यांचे
औषयास फक्त रु. ७

— मागविण्याचा पत्ता —

मॅनेजिंग डायरेक्टर. सरल प्रॉडक्ट्स
कंपनी लिमिटेड.

१२३ ए, सदाशिव, पुणे २.

वक्तशरि आणि मनपसंत काम
करून देणारे

मोहन वॉच कंपनी

रेग्युलेशन मोफत

कॉमनवेल्थ विल्डिंगरूमोर लक्ष्मी रोड, पुणे २.

श्रीराम सिल्क मिल्स लि., बंगलोर

[कंपनीने १९३१ अखेर ६ टक्के डिव्हिडंड वांटला आहे.]

युद्धसाहित्यपुरवठा-खात्याची परेशूटकरिता
लागणाऱ्या

रेशमी कापडाची ऑर्डर पुरी करण्यासाठी लागणाऱ्या
भांडवलाकरिता तूर्त एकूण रु. १ लक्षाच्या रकमेपर्यंत

ठेवी घेणे आहेत

व्याजाचा दर ४॥ ते ६ टक्के. ठेव किमान
रु. ५०० ची असावी. ठेवीवरील व्याज
दर सहा महिन्यांनी दिले जाते.

श्रीराम सिल्क मिल्स लि., } नारायण गोविंद नाईक,
श्रीरामबाग, } (मजि अध्येक्ष, श्रीराम वेंचर अँड
इन्व्हेन्सुर्न्स, बंगलोर. } कॉन्स) मॅनेजिंग डायरेक्टर

आमच्या कारखान्यांनील माल मुंबईस बॉम्बे स्वदेशी को-ऑपरे-
टिव्ह स्टोअर्समध्ये व पुण्यात लक्ष्मी गेडवरील रे म्यूझियमच्या
व्यापार-संबंधन-पुढील पहा.